

Kystvandråd for den centrale del af Limfjorden delområde 157 og 158

Overordnede bemærkninger fra kystvandrådet til miljøministeren og byrådene i oplandet

Partnerskabets overordnede mål med dannelsen af et kystvandråd for den centrale del Limfjorden var at:

- Skabe grundlag for en lokal forankring, implementering og prioritering af virkemidler ved realiseringen af den statslige vandområdeplan for den centrale del af Limfjorden
- Fortsætte og forstærke grundlaget for en bredt forankret lokal og kommunal indsats for en bedre natur- og miljøtilstand i den centrale del af Limfjorden
- Bidrage til den samlede grønne omstilling i oplandet

Med de fremsendte forslag til indsatsprogram med virkemidler, der sikrer opfyldelse af god økologisk tilstand i fjordene, har kystvandrådet for den centrale del af Limfjorden, gennemført en lokalt funderet analyse, der indenfor de givne rammer, har afdækket andre veje til at nå målet. Kystvandrådet har dermed også ydet et vægtigt bidrag til partnerskabets overordnede mål og ønsket om at få en ren fjord. En fjord, der som et attraktivt og værdifuldt naturområde med høj biodiversitet, kan være udgangspunkt for friluftsliv, natur-og rekreative interesser.

Kystvandrådet vil desuden gerne komme med nedenstående overordnede bemærkninger og synspunkter til den videre proces og en realisering af indsatsprogrammet.

1. Indsatser på dyrkningsfladen

I de forslag til indsatsprogrammer kystvandrådet her præsenterer, indgår omlægning til energiproduktion, grøn bioraffinering og forskellige former for udtagning af landbrugsjord som væsentlige virkemidler.

En forudsætning for at sådanne indsatsprogrammer kan implementeres er imidlertid dels, at sikkerheden på kortlægningen af kvælstofretentionen er høj, dels at det nødvendige regelgrundlag er på plads og at der er udviklet en økonomisk bæredygtig model for de lodsejere, der bliver berørt.

Det forhold at udtagning i de scenarier, kystvandrådet foreslår, målrettes i forhold til kvælstofretentionens størrelse, kan potentielt have større økonomiske konsekvenser for enkeltbedrifter i oplandet. Kystvandrådet forudsætter derfor, at der etableres bæredygtige forretningsmodeller for de ejendomme, som bliver omfattet af en udtagning af større dele af ejendommens jorde

- **Kystvandrådet foreslår derfor:**
  - **At permanent omlægning eller udtagning af arealer fra landbrugsdrift omfattes af ordninger, der svarer til dem, der findes for etablering af vådområder**
  - **At der som en del af en økonomisk model for udtagningen skal indarbejdes en ekspropriationsordning for bedrifter, hvor en given % af arealerne eller økonomien rammes af udtagning**

- **At der etableres en statslig jordfond/pulje, der kan bringes i spil i forhold til implementeringen af arealkrævende virkemidler som f.eks. ekstensivering, vådområder, skovrejsning, hele ådalsprojekter og natur**

2. Punktkilder og spildevand

De involverede kommuner har i samarbejde med forsyningsselskaberne i oplandet, på stikprøveniveau, lavet en kvalitetskontrol af de indberettede data for punktkilder og regnbetingede udledninger, til kystvandrådet.

På den baggrund er det bl.a. vurderet, at der, i forhold til tag- og overfladevand/pladsvand fra husdyrbrug og lignende industri i det åbne land, grundvandsindvindig til dambrugsdrift og i forbindelse med grundvandssænkning ved anlægsarbejder, kan være behov for at belyse næringsstofudledning til vandmiljøet yderligere.

Problemstillingen er detaljeret beskrevet i notatet ” Punktkilder. Arbejdsgruppenotat”.

- **Kystvandrådet anbefaler derfor, at Miljøstyrelsen belyser de nævnte problemstillinger yderligere, herunder også muligheden for at der måles på de største og mest betydningsfulde overløb**

3. Behov for yderligere indsatser

I kystvandrådets forslag til indsatsprogram tager alle de anvendte virkemidler udgangspunkt i at reducere udledningen af næringsstoffer fra oplandet til et niveau, der kan sikre målopfyldelse i de aktuelle fjordområder.

Det må imidlertid antages, at der er gået en længere årrække, måske 20 til 30 år eller mere, før næringsstofreduktionerne slår fuldt igennem i form af målopfyldelse i fjordene. Kystvandrådet vil derfor gerne pege på mulige supplerende virkemidler, der i en sådan overgangsperiode kan have en positiv effekt på forholdene i havmiljøet.

3.1. Muslingeopdræt, potentialer og muligheder

Kystvandrådet betragter muslingeopdræt som et supplerende virkemiddel, og anvendelsen af virkemidlet kompenserer derfor ikke for indsatsen for at reducere tilledningen af næringsstoffer fra land.

Men muslingeopdræt i vandsøjlen fjerner kvælstof fra havmiljøet, og kan dermed fra dag 1 have en positiv effekt på vandets klarhed og opfyldelse af miljømålet. Effekternes karakter og størrelse er dokumenteret i de analyser, der er udført i regi af kystvandrådet.

Anvendt målrettet i bestemte områder, kan muslingeopdræt desuden også skabe gunstigere lysforhold og dermed optimere udplantning af ålegræs eller øge udbredelsen af makroalger.

- **Kystvandrådet vil på den baggrund opfordre Limfjordsrådet til at arbejde for, at der, med udgangspunkt i de beregninger der er lavet i regi af kystvandrådet, igangsættes et arbejde i vandområde 157 til afklaring af muslingeopdræts lokale effekt på vandkvaliteten**

4. Natur, biodiversitet og fiskebestande

4.1. Sammenhæng og synergi

Kystvandrådet vil gerne understrege, at det er væsentligt, at indsatsen for at nå god økologisk tilstand i den centrale del af Limfjorden ses i sammenhæng med de øvrige mål for natur, biodiversitet og klima og at multifunktionalitet indgår som et element i de arealkrævende indsatser i oplandet.

Som et eksempel kan der peges på Limfjordsrådets og tre kommuners helhedsprojekt for en del af Simested Å. I Simested Ådalen er der store områder, hvor der i forhold til næringsstoffer, natur og klima vil være store gevinster ved at gennemføre et helhedsprojekt i ådalen.

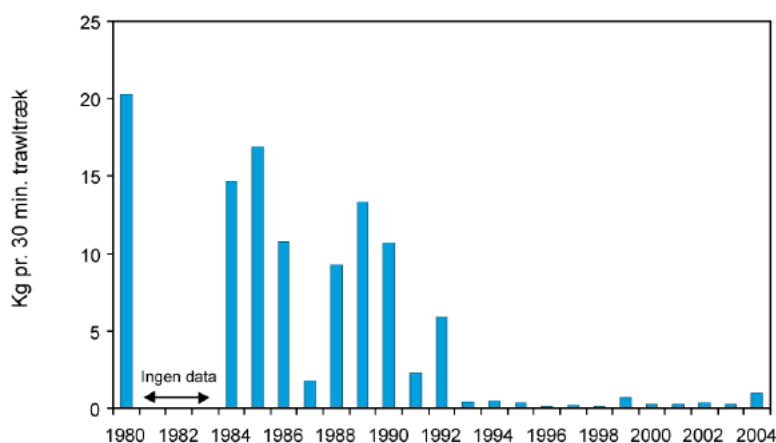
Nøglen til projektet er, opkøb af fire dambrug. Der findes imidlertid ikke en statslig tilskudsordning, der kan rumme et sådant projekt, og det er ikke med det eksisterende regelsæt muligt, at kombinere eksisterende tilskudsordninger så projektet kan gennemføres.

- **Kystvandrådet forudsætter derfor, at det skal være muligt at kombinere de forskellige støtte-, tilskudsordninger og virkemiddelpuljer, så der kan realiseres større helhedsprojekter i f.eks. ådale. Det giver mulighed for at en række virkemidler kan kombineres, så der opnås størst mulig synergi i indsatsen for at nå natur, miljø, biodiversitets- og klimamålene.**
- **Kystvandrådet konstaterer desuden, at etableringen af VE anlæg og de mange arealkrævende virkemidler knyttet til opfyldelsen af de nationale og internationale mål for natur, biodiversitet og klima afføder et markant udviklingsbehov i forhold til planlovgivning, planlægning og multifunktionalitet i det åbne land. Her er det for at optimere arealudnyttelsen er det bl.a. væsentligt at sikre, at arealer med lav retention indgår i projekterne**

4.2. Bestandene af bundfisk

Fiskebestandene er en væsentlig del af Limfjordens økosystem. Fisk er imidlertid ikke en indikator i vandrammedirektivet og der gennemføres derfor ikke en systematiske overvågning af fjordens fiskebestande.

Undersøgelser, der blev gennemført af det nuværende DTU Aqua, har vist, at bestandene af bundfisk i Limfjorden blev dramatisk reducerede allerede i starten af 1990'erne. I rapporten "*Limfjorden i 100 år. Klima, hydrografi, næringsstoftilførsel, bundfauna og fisk i Limfjorden fra 1897 til 2003.*" Faglig rapport fra DMU nr. 578 konstateres det, at rapportens analyser sandsynliggør, at størrelsen af kvælstoftilførslen til Limfjorden er af afgørende betydning for tilbagegangen i bundfiskebestanden i Limfjorden. Erhvervs- og fritidsfiskernes fangster tyder ikke på, at der er sket forbedringer siden, snarere tværtimod.

Figur 4.5 Total fangst af rødspætte, skrubbe, ålekvabbe, ål og ulk ved Danmarks Fiskeriundersøgelsers forsøgsfiskeri i den vestlige Limfjord.

Fra: "Limfjorden i 100 år. Klima, hydrografi, næringsstofftilførsel, bundfauna og fisk i Limfjorden fra 1897 til 2003." Faglig rapport fra DMU nr. 578

- **Kystvandrådet skal derfor opfordre til:**
  - **At fiskene også inddrages i overvågningen af Limfjordens miljøtilstand**
  - **At det belyses, hvad der begrænser en reetablering af bestandene af bundfisk.**

4.3. samlet beskrivelse af Limfjordens tilstand

Som det fremgår af ovenstående afsnit om bundfiskene, er der ikke gennemført en samlet beskrivelse af Limfjordens tilstand de sidste tyve år. Grundlaget for vurdering af tilstand og udvikling i Danmarks største fjordsystem er således utilfredsstillende, herunder finder kystvandrådet, at der er behov for en bedre belysning af spørgsmålene om strømforhold, saltholdighed, lagdeling og iltvind.

- **Kystvandrådet opfordrer til, at der udarbejdes en opdateret undersøgelse og udredning af Limfjordens tilstand og udvikling som også inddrager de forventede klimapåvirkninger.**

Kystvandrådet understreger at der i forbindelse med kystvandrådets arbejde ikke er taget stilling til problematikken vedr. en eventuel indsnævring af Thyborøn Kanal.

4.4. Fiskepassage ved Virksunddæmningen

En række undersøgelser, gennemført af DTU Aqua, af havørreders vandring til og fra vandløbene, der udmunder i Hjarbæk Fjord, viser, at dødeligheden for både ungfish og voksne havørreder ved passage af området ved Virksunddæmningen er forhøjet.

- **Kystvandrådet skal derfor opfordre til, at det belyses om ændringer af slusepraksis eller fysiske ændringer af sluse/dæmning kan øge havørredernes overlevelse ved passage af området.**

5. Videreførelse af kystvandrådets arbejde

Afslutningsvis vil kystvandrådet gerne opfordre miljøministeren og byrådene til, at der skabes mulighed for, at kystvandrådet kan fortsætte sit arbejde.

Kystvandrådet finder det helt afgørende, at der gives mulighed for lokalt at arbejde med realiseringen af indsatsprogrammet. Det er vores erfaring at samarbejde på tværs, lokal inddragelse og dialog kombineret med et neutralt fagligt bidrag ikke alene øger succesraten med realisering af konkrete indsatser, men også øger realiseringstempoet. Kystvandrådet vil derfor gerne have lejlighed til at deltage i implementeringen af de foreslåede indsatser og følge udviklingen i fjordens miljøtilstand.

- **Derfor skal kystvandrådet opfordre Limfjordsrådet og byrådene til, at der i overensstemmelse med formuleringerne i kommissoriet for dette arbejde og med udgangspunkt i de erfaringer vi har gjort, udarbejdes et oplæg til model for en videreførelse af partnerskabet.**
- **At der fra statslig side etableres mulighed for at kystvandrådet i samarbejde med Miljøstyrelsen og Miljøministeriet, og med udgangspunkt i kystvandrådets pilotarbejde, fortsætter arbejdet med at skabe alternative veje til at opfylde målet om god økologisk tilstand**

Viborg den 6. december 2023